

Varga László:
A szentségimádás teológiája, lelkiisége, gyakorlata

Sokan megkérdézték, hogy érzem magam püspökként. Remekül. Kérdőn néztek rám: hogy lehetséges ez? Amikor Bíró László püspökkel utoljára találkoztam, azt mondta: baj van, semmi püspök-színed nincs. Nem tudtam, milyen a püspök-szín.

Boldog pap voltam, vagyok püspökként is. Ennek egyik titka, hogy amikor bejelentettem, hogy kineveztek és felszentelnek, megkértem a volt plébániám közösségét, imádkozzanak azért, hogy boldog püspök legyek. Ha már egyszer csinálni kell, akkor legyek boldog ebben a szolgálatban. Ők ezért imádkoznak, és egész hatékonyan csinálják. A másik oka pedig, hogy semmi nem változott, feladatok és a felelősség változott, de a lényeg ugyanaz maradt: a szentségimádás, a naponkénti semmittevés (31 éve nem csinálok semmit, minden nap) továbbra is része az életemnek.

Sőt...

Teréz anyától azt kérték a nővérek, hogy csökkentsék a szentségimádás idejét, mert annyi a haldokló, szenvedő, hogy nem győzik. Teréz anya azt mondta nekik: akkor kétszer annyit kell imádkoznotok, mert ha lecsökkentitek a szentségimádást, akkor két hét múlva már nem fogjátok látni Krisztust a szenvedőben és a haldoklóban.

Miután beköltöztem a püspökségre, azt a helyet kerestem, amelyik a legközelebb van a kápolnához. Ez egy vendégszoba volt, most az az én szobám. A fal túloldalán van a szomszédom, az Úr Jézus, úgyhogy én nagyon meg vagyok elégedve a szomszédommal. Hogy ő hogy van velem megelégedve, azt nem tudom, de eddig még nem panaszkodott.

A szentségimádás teológiája, lelkiisége, gyakorlata – a cím.

Kezdem azzal, amihez értek: a gyakorlattal.

Annyi klassz teológiai gondolatot hallottam, pedig csak délelőtt érkeztem. A két nap alatt valószínűleg nagyon sok mély teológiai gondolatsort fogtok hallani.

Én a gyakorlatot osztom meg veletek, és amit ebből megértettem.

Elvesztettük a jobbik részt, ez nagy hiánya a nyugat-európai kereszténységnek, és szerintem nagy hiánya a papságunknak is. Mindenki ismeri a történetet: Jézus elmegy Máriához és Mártához vendégségbe. Márta sűrűforog és a végén kiakad. Mária pedig nem csinál semmit, hanem odaül a vendég lábai elé és szeretettel szemléli. Amikor Márta kiakad és szól Jézusnak, hogy szóljal már neki, hogy segítsen, akkor Jézus válasza nagyon elgondolkodtató: „Márta, Márta, sok mindennel törődsz és sok minden nyugtalanít. Mária a jobbik részt választotta és nem is veszíti el soha.” A papságunk sok mindennel törődik, sok minden nyugtalanítja. Hiányzik a jobbik rész. Mind a kettőt meg kell élnünk. Meg kell élnünk a jobbik részt a szentségimádás által. Jézus jelenvalóvá tette magát ebben a szentségben. Mindent csak a szeretet oldaláról tudott csak megérteni. Isten szeretetének oldaláról. Mert minden abból a szeretetből fakad: saját életem, hivatásom, a teremtés, az Egyház, a szentségek. A szeretet találkozni akar azzal, akit szeret. Egyesülni akar azzal, akit szeret. Ez a szeretet törvénye. Mind a kettő megtörténik az Eucharishtiában. Isten elmegy a végsőig – nemcsak szól hozzánk, nemcsak megtestesül, nemcsak üzeneteket ad, nemcsak zárándoktársunk lesz itt a földön, hanem egyesül velünk. Ez a legnagyobb szeretet. Ha ő ennyire szeret, és ennyire fontosnak tartja a találkozást és az egyesülést, akkor ha szeretjük őt, nekünk is fontosnak kell tartani a találkozást, a jelenlétet és az egyesülést is. 31 éve fedeztem fel ezt a titkot.

Most a rendelkezésemre álló időben megpróbálnék párhuzamot állítani a megtestesülés, az Eucharisztia és a pap között.

Mi történt a megtestesüléskor? Henri Nouwen-től olvastam ezt a gondolatot és e körül bontanám ki gondolataimat. Azzal, amit Jézus magára vett, nagyobb dolgot tett, mint amit hirdetett vagy cselekedett. Mit jelent ez? Nemcsak a tanítását kell ismernünk, szeretnünk, megszívlelnünk és tettekre váltanunk. Ha szeretjük őt, akkor szemléljük azt is, hogy mi az, amit magára vett az emberségében, az Eucharishtiában és bennünk, papokban, akik alter Krisztusok vagyunk itt a földön.

A megtestesüléskor a bizalom új korszaka kezdődött el számunkra. Megrendítő az a bizalom, ahogyan az Isten egy kiszolgáltatott csecsemőben rábízta magát az emberekre. Rábízta magát Máriára és Józsefre. Ugyanez a bizalom van jelen számomra az Eucharishtiában is. Isten végtelenül bízik bennünk, amikor a kezünkre adja magát. Megrendítő Isten bizalma. Semmivel nem védi meg ezt a kapcsolatot, semmit be nem biztosít, egyszerűen ránk bízza magát. Ahogyan Jézus megtestesülésekor a bizalom új korszaka kezdődött el, ugyanez ismétlődik minden szentmisében. Megrendítő Isten bizalma irántunk. A szentostyában is Isten bizalmát ünneplem. Ez a bizalom válasza vár. Ha papként igazán értem a megtestesülés és az Eucharisztia titkát, akkor erre a bizalomra csak bizalommal válaszolhatok. Meg kell tanulnunk elfogadni Isten bizalmát, és meg kell tanulnunk rábízni magunkat Istenre. Sokkal könnyebb Istenről bármilyen teológiai megfogalmazást elmondani, továbbadni, tanítani, mint rábízni magunkat.

Kérdés, hogy milyen a pap istenképe. Századokon át olyan istenképet közvetítettünk az emberek felé, amely megbízhatatlan és kiszámíthatatlan volt. Az Istennel való kapcsolatunk középpontjába a bűnt, illetve a bűntől való megszabadulást helyeztük. A félelem, a bizalmatlanság sokkal inkább kísérti ezt a kapcsolatot, mint a gyermeki bizalom. Szerintem ezért lett az atomkor szentje Lisieux-i Kis Szent Teréz. Olyan mértékben hitte, élte a bizalmat a Mennyei Atya iránt, hogy lenyűgöző. Milliók követték a példáját. Ha elfogadom Isten bizalmát az Eucharishtiában, aki a kezemre adja magát minden védekezés nélkül, teljesen kiszolgáltatva nekem, bűnös papnak önmagát, akkor erre a bizalomra meg kell tanulnom válaszolni bizalommal. Egyrészt elfogadni a bizalmat. Nekem nagyon nehéz volt ezt elfogadni. Hosszú ideig nyomorult bűnösnek éltem meg magamat ebben a kapcsolatban. Tele voltam szégyennel, önváddal, bűntudattal. Nem tudtam elfogadni saját bűnös oldalamat, tagadtam, és természetesen ennek következtében mindig szemet szúrt mások bűne, nyomorúsága, és ezt szóvá is tettem, vagyis ítékeztem. Meg kellett tanulnom elfogadni Isten bizalmát feltétel nélkül bűnösnek, úgy, amilyen vagyok, szégyenkezés nélkül. Mert csak ez a bizalom menthetett meg, építhette föl az önértékelésemet, és tett azzá, ami kezdetektől voltam, Isten szeretett gyermekévé.

Az identitásunk sérült és sebzett, nem merünk Isten szeretett gyermekei lenni. Sokkal inkább vagyunk a lázadó fiatalabb fiú, aki nem tud bízni az Atya szeretetében, azt sem tudja kívánni, hogy övé legyen az örökség, hanem követeli. Mi, papok többször beállunk a béres szerepébe. Azt hisszük, ha otthon vagyunk és mindent jól csinálunk, megfelelünk az elvárásoknak, amelyeket szerintünk Isten támaszt felénk, akkor nekünk jár a kegyelem, a szeretet. Ezért az idősebb testvér sem érti ezt a bizalmat, hanem vádaskodik, morog és elégedetlen. Elég, ha csak a saját papi életünkre gondolunk, hogy hányszor szövi át a hétköznapjainkat a bizalomból fakadó hála és öröm, és hányszor szövi át a bizalmatlanságból fakadó morgás, elégedetlenség és panaszkodás. Folyamatosan minden rossz. Nem értjük Isten jelenlétét, szeretetét.

Ez a bizalom nemcsak megrendítő, hanem életet ad. Mindannyian tanítottatok vagy tanítotok hittant, mindannyian emberi kapcsolatokban éltek – akire szeretettel néztek, akiben bíztok, akire rá mertek bízni dolgokat, az kivirágzik, elkezd élni, mert valaki bízott benne. Ennek a forrása az a bizalom, amellyel Isten fordul felénk az Eucharishtiában. Kiteszi magát elének az Oltáriszentségben, jelenvalóvá teszi magát ebben a kapcsolatban. Feltétel nélkül bízik bennünk, bűnös papjaiban, és a kezünkre adja magát feltétel nélkül. Teljes bizalommal. És várja a választ. Várja az életválaszunkat, a bizalmunkat, hogy átadjuk magunkat az ő szeretetének. És várja azt a bizalmat, hogy ezt az önátadást éljük meg embertársaink felé. Amikor Jézus megtettesült, nemcsak a bizalom új korszakát élte elének. Amikor beletettesül az Eucharishtiába az utolsó vacsora óta nemcsak a bizalom titkát éli meg számunkra vagy felénk, hanem a szegénységét is. A betlehemi gyermek totálisan szegény. Ő, a gazdag értetek szegénnyé lett, hogy ti az ő szegénysége által meggazdagodjatok. Egy életen át szemlélhetnénk Szent Pál e gyönyörű gondolatát. Ez történik az Eucharishtiában is: Ő, a gazdag, akié minden ezen a világon, értünk teljesen szegény lesz. A legszegényebb közülünk az ostyában jelen lévő Krisztus;

semmije nincs. Abszolút szegény. Meg kellene értenünk Jézus szegénységén keresztül a szegénység titkát. Mit jelent az a szegénység, amely annyira megérintette Assisi Szent Ferencet, hogy eljegyezte magát a szegénység úrnőjével? Mit jelent Krisztus szegénysége korunkban? Amikor minden lehetőség rendelkezésünkre áll. Eltávolodtunk ettől a szegénységtől, és nem értjük a titkát, mélységét. A Biblia szegényei, akiket Jézus boldognak mond, azért tudnak szegények lenni, mert mérhetetlenül gazdagok: övük a mennyek országa. Elérkezett a mennyek országa, Isten országa elkezdődött. Ez számunkra pusztán teológiai vagy biblikus fogalom. Élünk-e ebből a gazdagságból? Ennél nagyobb kincs számunkra nem létezik. És mivel nem merünk élni ebből a gazdagságból, vagyis nem merünk szabadok lenni, olyan szabadok, mint akiknek mindenük megvan, ezért kénytelenek vagyunk biztosítani az életünket. Elkezdünk gyűjteni hatalmat, tiszteletet, elismerést, sikereket, pénzt és sok minden mást, csak hogy biztonságban tudhassuk magunkat. Nincs nagyobb biztonság az Istenben elrejtett életnél.

Hisszük, hirdetjük, hogy Jézus Krisztus által a keresztségben Isten elrejtette életünket a saját életében. A Szentháromságban élünk. Ez is elvont teológia. Nincs összekapcsolva a hétköznapijainkkal. Ha ezt aktualizálni mernénk (bátorság kell hozzá, mert a hithez bátorság kell), össze mernénk kapcsolni azzal a helyzettel, amiben éppen vagyunk, akkor először a félelmünk szűnne meg. A félelmünk, a szorongásunk a múlttól és a jövőtől, meg a jelentől. És betöltene bennünket az Istenben való lét gazdagsága. Ha ez nemcsak egy elvont teológiai kijelentés, hanem ez a valóság, akkor ennek gyümölcse az, hogy tele van a szívünk hálával. Mi mindannyian mindenért minden nap hálásak lehetünk. Mert minden a mienk. Amit az idősebb testvérnek kimond az Atya, amikor ő morog és elégedetlenkedik, hogy fiam, te mindig velem vagy és mindenem a tiéd, ezt ismétli nekünk naponta Isten az Eucharishtiában. A mindent kapjuk. Mit jelent nekünk ez a minden? Szinte semmit. Nem tudunk vele mit kezdeni. Ugyanúgy, ahogy a fiatalabb és ugyanúgy, ahogy az idősebb testvér. Azt hisszük, hogy majd ha megdolgoztunk érte, majd ha kiérdemeltük, majd ha biztosítottuk, akkor a miénk lesz. Aranyhegy tetején üldögélő koldusok vagyunk naponta. Nincs tele a szívünk hálával, pedig minden a miénk. A gonosz egyik legszebb bravúrja volt a történelem során, hogy el tudta választani a hétköznapi életünket attól, amiben hiszünk és amit tanítunk. A kettő között szakadék van. Nincs összekapcsolva a kettő. Pedig ha azt a gazdagságot, amit a dogmatika, a teológia megfogalmazott századokon át aktualizálni tudnánk a hétköznapijainkba, akkor egészen más lenne az életünk. Ez sokkal többet jelent annál, hogy megpróbálok morálisan tisztességes, becsületes, hűséges lenni. Ez kapcsolatot jelent. Nem erkölcsi parancsok rendes megtételét, hanem sokkal többet. Ha fölfognánk, hogy mit tesz velünk Isten az Eucharishtiában, akkor szenvedélyes szeretetre gyulladna a szívünk Őiránta, aki irántunk szenvedélyes szeretettel van minden nap.

Félünk a szeretettől. Mert két dolog megváltoztat bennünket: a szenvedés és a szeretet. A nagy szenvedés mindig változtat, és a nagy szeretet. Nem akarjuk közel engedni a nagy szeretetet a szívünkhöz. Mert akkor meg kell változnunk, el kell hagynunk azokat a gazdagságokat, beleértve a tökéletesség-tudatunkat, hogy mi mindent jól csinálunk és tudjuk az igazságot. Ez hatalmas gazdagság, ami akadályoz bennünket abban, hogy átadjuk magunkat a köztünk jelenlévő élő Krisztusnak. Jézus a megtestesülés titkában élénk élte a szegénység titkát, és boldognak nevezi azokat, akik szegények, mert ők a leggazdagabbak, övük a mennyek országa. Élénk éli ugyanezt az Eucharishtiában. Az ostyában Isten a legszegényebb. Várja a választ. Papi életünk választát. Elfogadjuk-e az általa felkínált gazdagságot, hogy igent tudjunk mondani arra, amit ő magára vett a megtestesüléskor és az Eucharishtiában. Hogy igent tudjunk mondani a szegénységre, a legnagyobb gazdagságtól való függésre. Akik ezen az úton elindulnak, azok először is szabadabbá válnak a gazdagság kényszerétől, a világ által felkínált kényszerektől és ennek következtében szinte folyamatosan növekszenek a szeretetben. Mert ami igazán akadályoz bennünket a szeretetben való növekedésben, az mindig az, amit birtoklunk. Az teszi tisztátalanná a szívünket, amit kisajátítunk, amit birtoklunk, amit nem engedünk el. Nem a miénk, mindent ajándékba kaptunk, azért, hogy továbbadjuk. Amit kisajátítunk és birtoklunk (legyen az a hírnevünk, a tökéletesség-eszményünk, vagy bármilyen kapcsolat), az beszennyez bennünket, tisztátalanná teszi a szívünket. Jézus azért lett szegény, hogy mi meggazdagodjunk, a legnagyobb gazdagságot élhessük meg, a vele való mély, szenvedélyes szeretetkapcsolatot.

A megtestesüléskor az Isten nemcsak gyermek lett, aki rábízta magát az emberre, nemcsak szegény lett, hanem sebezhető. És az Eucharishtiában ismétli minden nap ugyanezt. Isten a legsebezhetőbb közöttünk. Törékeny. Olyannyira, hogy kettétörhetem az Eucharishtiában. Ez is Isten szeretetének titka számomra. Az is, hogy

sebezhető és kiszolgáltatott, és az is, hogy megtörhetem és kioszthatom. Mind a kettő nagyon fontos üzenet, mind a kettőnél ugyanaz a lényeg, hogy amit magára vesz, az fontosabb, mint amit hirdet, mint amit tesz. Jézus magára vette a megtestesüléskor és az Eucharisziában is a sebezhetőséget. A feltámadt Krisztus testén ott vannak a sebek helyei. Ez is üzenet. Az Egyház számomra a feltámadt Krisztus titokzatos teste. Nem félni kell a sebektől, hanem hitre jutni a sebek által. Le kell térdelnünk, mint Tamás és megérinteni a sebeket. Félünk a sebezhetőségtől. Erősek akarunk lenni, erőset akarunk játszani. Akkor nem értjük az Eucharisztia titkát. Az Eucharisztia nem erős. Törékeny, sebezhető. Ha be akarom fogadni azt az üzenetet, amit Jézus azáltal közvetít, amit magára vett az Eucharisziában, akkor el kell indulnom az erőszak, a bebiztosítás, a hatalom irányából a kiszolgáltatottság, a sebezhetőség és a sebzettek felé. A feltámadott Krisztus testén ott vannak a sebek helyei. Az Egyház sebzett, és az Egyházat nem védi meg Krisztus. Úgy, ahogy nem védte meg akkor önmagát, pedig a tanítványai elvárták, ma sem védi meg. Kiszolgáltatja magát és arra hív bennünket, hogy merjük kiszolgáltatni magunkat. A hit zarándokútján rábízva magunkat teljesen a Mennyei Atya szeretetére. Ahhoz, hogy ezt meg tudjuk tenni, két dologra szükségünk van: meg kell engedni Jézusnak, hogy megtörje a gőgünket, a keményszívűségünket, a kevéségünket. Meg kell engedni Jézusnak, hogy a kezébe vegye az életünket, mint ahogy mi minden szentmisében a kezünkbe vesszük az ő életét, és megtörje.

Csak a sebzett kezű ember tud gyógyítani, csak a sebzett ember tud igazán együtt érezni másokkal. Aki már maga is szenvedett. És a világ várja az irgalmat, az együttérző szeretetet, amelyet Isten rajtunk, papokon keresztül is szeretne kiosztani másoknak. Jézus azáltal, hogy az utolsó vacsorán a kezébe vett a saját testét, megtörte, kiosztotta, ezáltal szeretet-tetté tette magát. Így lett kiosztható, hogy megtörte a saját testét. Mi is így válunk kioszthatóvá, ha megengedjük Jézusnak, hogy megtörje a szívünket, a papi gőgünket, nagyravágyásunkat, felsőbbrendűségi tudatunkat, hogy mi különbek vagyunk mint a világiak, vagy bárki más. Hogy kioszthassa végre az életünket szeretet-eledelként a világ számára. Mert éhezi és szomjazza a világ Istent, aki a szeretet. És csak azok tudják hitelesen közvetíteni ezt a kincset, akik megengedik Jézusnak, hogy az életüket, hivatásukat szeretet-eledellé tegye. Ehhez viszont meg kell töreznünk.

A tanítványok elszaladtak, amikor azt látták, hogy Jézus kiszolgáltatja magát. Ők egy olyan Krisztust kezdtek el követni, akinek a szavára a tenger lecsendesedik, a tömegek tódulnak és hallgatják, a betegek meggyógyulnak, az ördögök elmenekülnek és a halottak föltámadnak. Ezt a Krisztust megéri követni. Ez olyan valaki, akiért érdemes otthagyni a hálót, családot, mindent, mert ezzel a Krisztussal nyerni lehet. A feltámadás után kiderül, hogy végig erre számítottak. A tanítványok utolsó kérdése Jézus felé: mikor állítod helyre Izrael országát? Vagyis: mikor állítod vissza régi dicsőségünket? Amiért mi elkezdtünk téged követni. Mikor lesz újra Izrael olyan nagy és dicsőséges mint Dávid és Salamon idejében? És mindegyikük titkon remélhette, hogy ebben az új és erős Izraelben jut miniszteri poszt nekik is. Ezt a Zebedeus-fiak édesanyja még ki is mondja. Ők ezért mentek Krisztus után. És Jézus nem védi meg magát. Sőt, engedi, hogy megkínózzák, megöljék. Ez hatalmas sokk a tanítványok számára. Ugyanilyen sok számunkra az Egyház nyomorúsága, lejáratása, sebzettsége. Túl sok időt töltünk a tűzoltással és a kirohanással. Sokkal jobb lenne átadni magunkat a szeretetnek. Mindent elvégez rajtunk, bennünk és általunk is. Ha Isten nem védi meg az Egyházát, hanem engedi, hogy lejárássák, nevetségessé tegyék, megalázzák, ennek értelme és célja van.

Akarjuk-e követni Krisztust ezen az úton? Vagy pedig fegyverkezünk és majd mi megmutatjuk és kikérjük magunknak, hogy nem is igaz, nem úgy van, a statisztika csal, stb.

Minden helyzet lehetőség arra, hogy elinduljunk Krisztus után, hogy odatartsuk a másik arcunkat is, vagy pedig bűnbánatot tartunk, mert nem voltunk nagyszerű keresztények, nem voltunk nagyszerű papok, hanem csak átlagos, közepeszerű papok akartunk lenni, akik tisztességesen megtesznek mindent, amit a püspök kér tőlük, meg a lelkiismeretük diktál. Hol van az a nagyszerű Krisztus-követő papság, amelyik szenvedélyesen szereti a Mestert és mindent erre a lapra tett föl?

Szerintem Jézus és a Mennyei Atya azért engedi meg ezeket a botrányokat, lejáratásokat, hogy felébredjünk: csak akkor változik a helyzet, ha még szenvedélyesebben szeretjük az Istent, még jobban átadjuk magunkat, és az a válaszuk minden kritikára, hogy szentül akarunk élni. Azzal, hogy Jézus emberré lett, lehetővé tette az életszentséget közöttünk, mert a szent Isten lett valóságos ember. Azzal, hogy ő beletestesült az Eucharisziába, a halott anyag szentté vált.

A felszentelésünk által mi alter Krisztusok lettünk az Egyházban és a világban, ezzel Isten azt üzeni, hogy szentek lehetnek. Azért, mert ő szent. Nem azért, mert kiválóbban vagyunk bárkinél.

Amikor kiválasztja az ő népét, vagy amikor meghívja a tanítványokat, akkor nem erkölcsi kiválóságok alapján teszi ezt, nem a rátermettséjük alapján, nem azért, mert különbek vagy nagyobbak lennének bármelyik népnél, hanem azért, mert szereti őket. A kiválasztottságunk, a meghívásunk alapja egyedül Isten irántunk való szeretete. Ez tesz bennünket képessé mindenre. Ez a bizalom, ez a szeretet tart meg bennünket, és ez tesz képessé arra, hogy szentté váljunk a hivatásunkban.

Görög testvéreink a szentáldozásnál ki is mondják: szentség a szenteknek. Azért adja magát a Szent eledelül nekünk, hogy szentté váljunk. És reményeim szerint az erősebb asszimilál mindig. Ő fog átformálni, átalakítani bennünket a saját szentségére, a saját képére, ha megengedjük neki. Egyedül mi vagyunk útban, senki más, nem a hívek, nem a püspök, nem a világ, nem a különböző izmusok és mozgalmak, nem a multik, csak mi vagyunk útban. Egyedül az egónk, a hamis egónk van útban ahhoz, hogy szentté válhassunk. Ebben a naponként magunkhoz vett szentségben át akar formálni, konszekrálni akar bennünket, szentté akar tenni bennünket az Isten. Engedjük meg neki.